GIZATASUNA ta DONOSTIKO TELEFONOAK

Gizatasun itza biotz-ukitugarri degu. Maiz erabiltzen degu beartsuaren alde. Baña bere itzala uste baño zabalagoa izan bear litzake, beiñipein, gizonarteko pake ta anaitasunaren alderako. Ez bakarrik premia aundietan. Eguneroko uskeri itxurako artu-eman guzietan askozaz ere geiago zabaldu bearra degu gizatasunaren itzala.

Egun batzuek dirala irakurri nion «La Voz de España»-n, Artetxe adiskideari, zein txarto artzen dituzten euskaldun arrantzaleak Afrikako itxasoan. Ipar-amerikarrak, ango beltzeri ez-ezik, emengo semeeri ere etziela bearrezko orduetan laguntzarik ematen. Gizarteko oztasun au, ez dakit zibilizazioak berakin dakarren ala ez. Sarri, beintzat, erri aurreratuak dira atzeratueri laguntza ukatzen dioenak.

Guzti oiek zer ikusi duan Donostiko telefonoekin? Gizatasuna ezta neurtzen txiki-aundian eta ortara noa irakurle. Premiazkoa da ez-ezagunen artean alkarrentzako laguntza, batez ere kostatzen ez dan mezedere arritasunetik ez nintzan ateratzen. Ta nere buruari galdetzen nion: «Nola leike erri-telefono batetik itz egitea ukatzea? Nola leike gure errian bertan au gertatu bearra? Erri-telefonoa ez alda ortarako? Itz egitearren, eskatzen dana ez al da pagatzen? Nere begi urdiñak ijito antzik ez bai dute. Euskalduna nintzala ere agertu nien. Ta, baldin, ez-ezaguna izanarren deskonfiantza bazuten ere, zergatik ez aurraz kobratu? Une artan pozik pagatuko nien eskupeko ta guzi, ta ori ere garbi azaldu nien, bai Amara-koeri eta bai Euskalduna-koeri. Baña alperrik.

Nik ez dakit erri-telefonoak beartuta dauden nai duten guziak itz egiteko. Baña orrela ez badira ere, izan bear lirake.

Oraindik txundituta jarraitzen det. Bear bada ez nintzan arrituko gertaera ori Barcelona-n edo izan balitz. Baña andik nentorren eta an etzitzaidan orrelakorik gertatu. Nun eta Donostian. Erritarren artean gizatasuna ez-ezik anaitasunik ez badegu, ederki gaude gu turismoari ateak irikitzeko.

Gizatasuna beintzat, eguneroko ogia bezela izan bear litzake. Ordu une guzietan, gauzarik txikienetan ere, agertu bear degun gauza da gizatasuna. Beraz, Aita Berriatuak Sierra Leonan gertatzen diranak adierazten dizkigunekin ez degu zertan arritu, gure artean orrelakoak gertatzen diralarik.

Ta, au, adigarri bat besterik ezta.

Zuri, irakurle, galdetugo nizuke: Zenbat aldiz egon zera takilla kanpokaldetik, n a i z bat baño ez bada. Ortik neurtu genezake gizatasuna. Gauza txikiak ukatzen dituanagandik zer espero geneza?

Ara lengo batean Donostian bertan gertatu zaidana. Erbestetik nentorren biaje luze bat egin ondoren. Illuntzea zan eta juxtu txamar eldu nintzan *pullmana* artzera. Txartela artu ondoren, emen azaldu bearrik ez dedan errozai batzuegaitik (ez zan, ez, il edo biziko gauza. baña ori izan balitz ere berdi-berdiña gertatuko zaidan) etxera deitu bearra nuan, ta treneko orduráko amar minutu bakarrik palta ziralarik ez nuan Telefonikara joateko betarik ta erri-telefonora (teléfono público) jo nuan. Telefono auek tabernarik geienetan izaten diranez. Bar-Café Amara dalakora joan nintzan. Bertako zerbitzariari baimena eskatu nion Eibar-era konferentzia bat jartzeko. Baña, ukatu egin zidan. Nagusiak, konferentzia jartzea debekatua zuala esanaz. Au ikusirik. Joan nintzan bere alboan dagoan Hotel Euskalduna-ko Bar-era. Ta, an ere, zerbitzen egoan neskameak berdiña esan zidan. Ori ikusirik, bertan-bera uztea pentsatu nuan. baña dei egin bearra naikoa derrigorrezkoa zanez, aruntzago dagoan Bar Esnaola-ra abiatu nintzan, ia an suerte geiago izaten nuan. An ere, aurretikoetan bezela, lenbiziko euskeraz mintzatu nintzan, ta arritu bear ezakin arritu nintzan ixa: Baietz esan zidaten.

Eskerrak Bar Esnaola-ko jaun prestuari, nere larritasunetik atera ninitzan.

Trenean nijoala, oraindik nekez-ofizialki edo naiz bestelakotan, zerbait eskabide, galdera edo gauza pakitzera joanik orduetan iñork aintzat artu gabe? Ta artzen zaituztenean ere despota nausikeriz itz egin dizute takilla barrukaldetik, ta ori uxatu ez zaituztenean. Gañera, iñoiz, legez tokatzen zaizun gauzaretzaz mintzatzeko errekomendazioa eramaz. Zenbat aldiz, irakurle?

Mezede txiki oiek, legezko mezedeak dira. Gaur neri, biar zuri. Noizbait denok gera lagun-urkoaren bearrez. Erri barnean, ezagutzen gaituztelako, oso nekeza da mezedetxo oiek ukatzea. Ta auzoko errira aldatzen geran bakoitzean beldurrez ibilli bear gera mezedetxo oiek eskatzen. Ta ori gutxi bada, Amado Nervo-k ziona esango nuke: «Gizartearen egoera onetan ez da samingarriena merezigarrizko gauzak influentziaz lortu bearra; larriagoa da influentziak billatu bearra legezko zaigun gauzetan justizia egingo badigute».

I. San Martin

«AGORA» saria dala-ta...

A. Gregorio ZUBIAGA'ri galdera batzuek

A. Gregorio Zubiaga, Gabiri'ko pasionista gazteari galdera batzuk egin dizkiogu

—Berandu xamar konturatu nintzan «Agora»-ko euskal-nobela-sari ortaz, eta orobat zure garaipenaz. Zerbait esango al diguzu zer-nola ori izan zan?

—Noski berandu eta gutxi konturatu giñala. Gabon aldean, aren berri jaso genduanean. Propaganda oso urria egin baitzuten ainbeste sariren aipamenerako. Sari-zale gutxi bildu giñan; beraz, gutxiren kontra lortutako garaipena aitatu dezu.

Aurten sari bakarra eman die euskerari; datorren urtean iru izango ditualakoa entzun det; nobelak ezezen, bai poesi ta antzerkiak ere. Euskera saritzeko diru pranko egon bear du ortik nunbait. Gure industrialak-eta... Erne beraz, lumazaleok.

—Noiztik zure euskal-elerti zaletasun, eta zeintzuk izan dira zure maixuak?

—Iru urte bakarrik dira euskal - literaturako asi - masietan atera nintzala Gramatika ta musika-saioak lagatzen zizkidaten bitarteak, euskeraz bete ta ornitu bear nituala oartu zitzaidan; euskal-seme jatorra izatea aintzakotzak artzen banuan.

Euskal-liburu guztiak izan dira nere maixu; eta loretan erle izan ezpanaiz ere, aiekandik artu det ia daukadan guztia. Ez naiz garbi-zale, ezta mordollozalea; eta bakartadean bizi ezpanintza, errikoiagoa aterako zitzaidan ene euskera. Gañera, beti geratuko zait zerbait nere txikitako bizkai-kutsutik. Euskera osatuaren omenez izango al da.

—Zergatik, uste dezu, beraz, sari-jabe atera zerala?

—Ez nere euskeragatik, beintzat. Ortan ba-ziran ni baño entzutetsuagoak... Bear bada, erabilli nuan gaia ta esate-modua gustatu zitzaien.

—Ortik aurreratu bear zeniguke pixka bat. Ze gai ta ze estilo diozu?

—Orduko periodikoetatik artutako gaia da: Talidomida, izen beltza. Apika, nere nobela kaxkar au ere aren babez izugarrian sorturiko aur ziztrin bat baizik ezta. Zer egingo zaio, ba, jaio dan ezkero... Aur-iltzaille ura zala-ta, beraz, Akelarre'tik zear-mear, iñun diran personejeeri dantza arazi diet... nexka zoragarri baten bizitza-inguru. Aren muñeka-jolaz eztiak, aren udaberriko amets lilluragarriak eta, azkenez, benetako aurraren ama izateak erakarri zizkion atsekabeak...

Berrogeitamar kapitulotan banatutako, eun bat orrialde dira, guztira. Letzalle nagienak ere errex irakurriko ditu.

—Begi-begiko gaia egiten zait orixe. Ze izen ezarriko eta noiz argitaratu bear dezu?

—«Errosario puskatu» deituko diogu, aitabitxi berriren bat azaltzen ezpazaigu azkenetan. Gure nexkatxen euskera-zaletasunaren zimikoz egindako lana det berau. Irakurgai-zaleak badira ere, euskerarik eztute irakurten. Aien gogoko zerbait egingo ote nuan? Itxaropena Argitaldaria, kolore pixka bategaz-edo, saiatu dedilla aien begi txukun-zaleak ziztatzen.

—Bejondeiela! B e s t e ezer azaldu nai zendun gure aldizkarian?

—Eskerrik beroenak «Agora» sari - antolatzelleeri, Diputazio esku-zabalari eta gure Euskaltzaindiko arduraduneri. Orixe bakarrik.

Azterkari

DIZDIRAK

"BEREZKOA"

Gure buruari beti iges-egin naiez ari gera gizonok. Unamuno'k esan bezela, au-ori-ura batean izan naiko genuke-ta gure naitasun bizienа legika mugarik gabeko mundu batean gure gorputz-arima an-emenka libre ibilli ani izan.

Abere ori guzia ezta benetako Philosophia, baizik sasi-mistiko, ensaio edo olerki utsa.

Gure barnean asmo ta amets egitea, bai, atsegin zaigu, bañan «errealitatea» deritzan zer edo zer ori galopaka etortzen zaigu esnatzera. Gorputz eta arimazko samiñak esnatzaille gogorrak ditugu eta berak «orziok-ba errealitatea» esatera datozkigu noizean bein.

Errealitatea degu Philosophiaren oiñarri bakarra, eta arri orren gañean eraiki bear da Philosophia guzia.

Zubiri jaunak bere «Sobre la esencia» izenburuko liburu berrian auxe esaten digu: Philosophiaren erro-mailla ta lenbiziko pausa errealitatea da ta Esenzia-Esistenziako dualismua bigarren une batean agertzen zaigu bakarrik.

Bañan, zer da errealitatea? Errealitatea da «berezkoa», «berez izaten dana»-erderaz dio Zubiri jaunak. nere euskal izkera oker ezpadago.

Badakigu ideia ori azi ta apaintzeko milla berezkunde ta xehetasun bear dirala. Zubiri jaunak oso zeatzki ta jakinduri aberatsez lan ori egin du, Philosophierako bide berri baten billa.

B e r e liburuan Matematika tratadu batean bezela, ideiak garbi-garbi ta zuzen-zuzen lerrokatuak arkitzen dira. Au da egiazko Philosophia, ez ensaiotasun utsa beintzat!

Egilleak ogei urte bear izan omen ditu liburu au idazteko. Bere ideiak benetan barnatzeko ta egosteko bi edo iru urte beñepein bearko ditugu irakurle geienok.

Bañan, zein-en lui ugarikorra ta biguña!

CARLOS SANTAMARIA'K

ENTZUN EUSKAL IRRATIAK:

Donostia'ko Erri-Irratia

Loiola, Arrate, Segura ta Tolosa

«Seaska'n»

«SEASKA'N» dituzu, jontzi egokiak zure seme edo alabarentzako: azpiko ta gañeko; bear dezun guztia ontxe. Egiñak ala neurriz nai dezun bezela.

Emakumentzat ere baditezute bertan blusak, lergalezko gonak, mantillak, buruzapiak eta abar.

Alameda, 34. S. Jerónimo izkiñan Urrutizkiña 1-18-34

DONOSTIA'N

«ZERUKO ARGIA» - Oquendo, 22
SAN SEBASTIAN
FRANQUEO CONCERTADO N.º 37 - 21

«Gráficas Navarras, S. [illegible] - B.º Milagrosa,» [illegible] - Pamplona

España'n egiña D. L. NA. 80-1963